

Kookospalmil on eriti rohkelt kasutusvõimalusi.

KRISTA KAUR

Harilik lina on üks vanimaid kultuurtaimi, keda hakati kasvatama õirikaste seemnete saamiseks, hiljem õpiti ka kiudu kasutama.

Koprast tehakse nii kookosõli kui -helbeid. Kookose viljakestast saadakse tugevat kiudu koiiri, millest valmistatakse korve, matte, köit, nõõri, harju, ehteid. Tugevast seemnekestast saab nõusid, ehteid jm tarbesemeid. Levinud uskumuste järgi kaitseb kookospähkli seemnekestast tehtud kaelakee kandjat ja annab talle püütoni jõu.

Hinnatud on ka kookospalmi õisikuvare mahl – *toddy*, millest tehakse suhkrut ja alkohoolseid jooke. Kange kookoseliköör on eriti populaarne Filipiinidel.

Kookospalmi vilju on inimesed kasutanud vähemalt pool miljonit

aastat, kuid sellegipoolest leitakse neile üha uusi kasutusviise. Kookospalmi luuviljad ehk kookospähklid on tänapäeval hinnatud ka biokütuse allikana.

Kookospalmirohketes piirkondades hoitakse kookosõli abil töös veokeid, sõiduaautosid ja isegi laevu. USAs on levinud kookospähklistest õnnitluskaartide saatmine: viljakestale kirjutatakse aadress, kleebitakse mark ja saadetakse kookospähkel – õnne, jõukuse ning viljakuse sümbol – heade soovidega teele.

Kangast, paberit, tinti, vaha

Näitus tutvustab ka mitmeid kiurtaimi nagu puuvillapõõsas (*Gossypium*), harilik lina (*Linum usitatissimum*), kapokipuu (*Ceiba*), agaav (*Agave*), ananass (*Ananas comosus*). Peamiselt viljataimena tuntud ananassi lehtedest valmistatakse imelist peent kiudu, millest kootakse väga õhukest läbipaistvat siiditaolist kangast – ananassbatisti.

Uus-Meremaalt pärineva sitke linaliilia (*Phormium tenax*) lehekiud on üks tugevamaid taimseid kiude, sellest on valmistatud ajahambale ning soolasele mereveele vas-

tu pidavaid kõisi, purjeriit ja jämedakoelist kangast. Sellest punutud kaitsevestid olid nii tugevad, et tõrjusid isegi vaenlaste vibunooli ja päästsid inimeselusi.

Taimedest saadakse nii paberit kui tinti, nii värve kui vaha. Väga hinnaline ja ainulaadne on jojobipõõsa (*Simmondsia chinensis*) seemnetest külmpressimisel saadav vedel vaha ehk nn jojobiõli, millel on nahakudet taastavad omadused. Jojobiõli kasutatakse meditsiinis ja ka kosmeetikatööstuses.

Näitusel saab teada, kuidas on meile kasulikud sellised magusa nimega taimed nagu lagritsa-magusjuur (*Glycyrrhiza glabra*), kakaopuu (*Theobroma cacao*), magus kompevekipuu (*Hovenia dulcis*), paraguai suhkruleht (*Stevia rebaudiana*), suhkru-arengapalm (*Arenga pinnata*) ja suhkruroog (*Saccharum officinarum*).

Aga millistest taimedest toodetakse kummi, millistest huulepulki? Kuidas teha orasheinaleiba, kadakamarjasiirupit ja kadakakalja, maltsa-võilillesuppi ja naadihautist? Tulge näitusele ja saate teada.

KRISTA KAUR